

การพัฒนาชุมชนช่องป่าด้วยทุนทางสังคม ตำบลจันดี อำเภอดง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

CHONG PA COMMUNITY DEVELOPMENT BY SOCIAL CAPITALS IN CHAN DI SUB-DISTRICT, CHAWANG DISTRICT, NNKHON SI THAMMARAT PROVINCE

สมคิด ทับทิม

Somkid Tubtim

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทุนทางสังคมของชุมชนช่องป่า และ 2) การพัฒนาชุมชนช่องป่าด้วยทุนทางสังคม ตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์โดยการสนทนากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยมีดังนี้ ทุนทางสังคมของชุมชนช่องป่า มีต้นกำเนิดทุนจากบุคคลากรที่เป็นคนจีน คนไทยเชื้อสายจีนและคนไทย มีการเปลี่ยนผ่านตามความเจริญด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสุขาภิบาลและเทศบาลตำบลจันดี รวมทั้งกลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของชุมชนเช่น กลุ่มแม่บ้านชุมชน กลุ่มแม่บ้านตำบลจันดี กลุ่มแม่ค้าตลาดจันดี เครือข่ายคณะกรรมการชุมชน รวมทั้งประเพณี สารทไทย สารทจีน การปฏิสัมพันธ์ทั้งจากวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ การประกอบกิจกรรมทางศาสนา ความเชื่อ จนกระทั่งเกิดเป็นทุนทางสังคมภายใน คือความเชื่อถือไว้วางใจ ต่อผู้นำชุมชนที่เป็นคนประสานขับเคลื่อนชุมชนร่วมกับเทศบาลตำบลจันดี นำมาซึ่งความร่วมมือ ความรักสามัคคี เกิดความผูกพันต่อชุมชน การพัฒนาชุมชนที่เป็นรูปธรรมมี 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มผลิตเครื่องอุปโภคครัวเรือน 2) ด้านประเพณี วัฒนธรรม ประเพณี ร้อยใจรวมเป็นหนึ่งในชาวชุมชนช่องป่า 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การใช้น้ำดื่มจากธรรมชาติ 4) ด้านสาธารณสุข การแก้ปัญหามลพิษจากขยะชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (1) ชุมชนช่องป่าควรดำเนินกิจกรรมส่งเสริมทุนทางสังคมให้เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องและกระจายทั่วทุกพื้นที่ (2) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมทุนทางสังคมของตำบลจันดีซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่

คำสำคัญ : การพัฒนาชุมชน, ทุนทางสังคม

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the social capitals of Chong Pa Community and 2) Chong Pa community development by social capitals of Chandee Sub-District Chawang District Nakhon Si Thammarat Province. This study was qualitative research using interview. The information was collected from conversation of 30 samples and content analysis.

The results of this research exhibited that the social capitals of Chong Pa community occurred from Chinese people Thai-Chinese descent people and Thai people. After that it was changed due to the development. In the present the inside social capitals came from the local government sanitary and municipality of Chandee Sub-District and the organization which it happened from the community relationship such as community housekeeper group Chandee housekeeper group trader group of Chandee market community board network also the tradition Sart Day and Chinese Ghost Festival moreover the interaction lifestyle occupation religious ceremony and faith. The Chandee social capitals were the trust to community leader who coordinated the community and Chandee municipality. It made the cooperation unity and relationship in the community. The community development were. 1) Economic the consumer goods manufacturing in the household. 2) Tradition and culture a hundred mind included as one tradition of Chong Pa community. 3) Natural resources and environment the seep water from the natural in community. 4) Public health pollution problems from the garbage in community.

Keywords : Community development ,Social cappitals

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่ผ่านมา มีความเจริญก้าวหน้าตามลำดับ สามารถทำให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขัน กับนานาประเทศ ทั้งระดับภูมิภาคและทวีป โดยได้นำแนวคิดการพัฒนาแบบ ทุนนิยมมาปรับใช้ มีเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนไปสู่ความทันสมัยใน ทุกด้าน ทั้งด้านสินค้า การบริการ การสื่อสาร การเกษตรเชิงเดี่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทุกระดับที่เน้นความเจริญ ด้านวัตถุ เน้นความสะดวกรวดเร็ว หากสังคมปราศจากภูมิคุ้มกันที่ดีก็ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ มีช่องว่างระหว่างฐานะมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งเป็นรากฐานของความสุข ความมั่นคงและความเข้มแข็งของชุมชน แต่มีสิ่งหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้สังคมไทยเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีเครือข่ายทางสังคมที่มีศักยภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ สิ่งนั้นคือ ทุนทางสังคม (เสรี พงศ์พิศ, 2553, หน้า 89-90)

สำหรับทุนทางสังคมในประเทศไทย ได้ถูกนำมาใช้ในยามเกิดปัญหาวิกฤติทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และทำให้สังคมไทยผ่านเหตุการณ์วิกฤติต่าง ๆ ได้ด้วยดี ซึ่งทุนทางสังคมมีองค์ประกอบคือ ทุนมนุษย์ ที่มีองค์ความรู้ มีคุณภาพ มีสติปัญญา มีทักษะ มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ รวมทั้งมีการถ่ายทอด สืบทอด ส่งสมประสบการณ์ ทุนทางสังคมที่เป็นองค์กร สถาบัน โดยมีสถาบันที่สำคัญ คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา รวมทั้งกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่มีการจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ และการจัดตั้งโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาตนเอง เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ ส่วนทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ซึ่งเป็นทุนที่มีความโดดเด่น สำคัญ เป็นทุนที่ได้รับเป็นมรดกตกทอด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ พิเศษ มีทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและสมัยใหม่ซึ่งเกิดจากการสั่งสม สืบทอด ผสมผสาน (พัชรี ทองเรือง 2561) คนในชุมชนจะเรียนรู้และเข้าใจถึงระบบคุณค่า ค่านิยม ภาษา จารีตประเพณี พิธีกรรม สังคมไทย ได้ใช้ทุนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ มาแล้วมากมาย แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทุนทางสังคม ซึ่งถ้าได้มีการศึกษาเรียนรู้ ส่งเสริมปรับใช้เพื่อการพัฒนา ต่อ ยอด ก็จะทำให้สังคม ชุมชน ความเป็นอยู่ที่ดีสมบูรณ์ได้ดียิ่งขึ้น

ชุมชนช่องป่า ตำบลจันดี อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็น 1 ใน 12 ชุมชนของเทศบาลตำบลจันดี เป็นอีกชุมชนที่มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน การประกอบอาชีพ

ของประชาชนในชุมชนมีความหลากหลายทางอาชีพ มีการทำสวนยางพารา อาชีพค้าขายในตลาด จันดีและในชุมชน ข้าราชการสังกัดหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลที่เกษียณอายุราชการ นับว่าเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของชีวิตอีกชุมชนหนึ่ง อีกทั้งหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการส่งเสริมให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบ ให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ แต่ความหลากหลายในบริบทของประชาชนในชุมชน ทำให้ชุมชนขาดกระบวนการเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์ทางสังคมได้เต็มประสิทธิภาพที่มีอยู่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมของชุมชนช่องป่า ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนาชุมชนช่องป่าด้วยทุนทางสังคม ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตของการวิจัย

พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนช่องป่า หมู่ที่ 4 ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน ข้อมูลทุนทางสังคมของชุมชนเกี่ยวกับต้นกำเนิดของทุนทางสังคม ทุนทางสังคมภายในและภายนอก นำไปสู่การพัฒนาชุมชนด้วยทุนทางสังคมในด้านต่าง ๆ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรคือ ประชากรชุมชนช่องป่า หมู่ที่ 4 ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 75 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 251 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงสนทนาพูดคุย (ปัญญา เลิศไกรและลัญจกร นิลกาญจน์ 2559) คุณสมบัติเป็น คณะกรรมการชุมชน กลุ่มแม่บ้านชุมชน กลุ่ม อสม.ชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มข้าราชการบำนาญ ประชาชนที่มีบทบาทในกระบวนการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน รวมจำนวน 30 คน

ทุนทางสังคมเป็นทุนสำคัญในการเสริมสร้างวิถีชีวิตและเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน การทำกิจกรรมร่วมมือกันเพื่อสร้างความเหนียวแน่นของสัมพันธ์ภาพ การสร้างบรรทัดฐานและเครือข่ายที่มีค่านิยมร่วมกันของชุมชนที่ทำให้เกิดกลุ่มของบุคคลในการที่จะร่วมกันประกอบประโยชน์เพื่อส่วนรวมยิ่งมีมากเท่าไรก็จะเป็นผลดี ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ การ

รับรู้ การส่งผ่านข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ทำให้เกิดคุณค่าที่สามารถยึดโยงร้อยรัดผู้คนในชุมชนให้ดำรงอยู่และร่วมกันพัฒนาชุมชนต่อไป

ชุมชนช่องปามีความเป็นมาที่ยังไม่มีหลักฐานปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร แต่จากคำบอกเล่า คำว่า “ช่องป่า” มาจากชื่อบุคคลหนึ่งที่ชื่อว่า “ซองป่า” เป็นชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่และเป็นบรรพบุรุษของตระกูลตั้งสัจจะธรรมในปัจจุบัน ที่มองเห็นการณ์ไกลเข้าซื้อที่ดินที่มีสภาพเป็นป่ารกทึบ เป็นพื้นที่ซบน้ำไว้จำนวนมาก และบุกเบิกพื้นที่ในการสร้างชุมชน ต่อมาบุตรของ ซองป่าได้สร้างตลาดขึ้นในชุมชนทำให้มีการเรียกชื่อว่า “ตลาดซองป่า” จนมีการเรียกเพี้ยนมาเป็นช่องป่าในปัจจุบัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของชุมชนที่เป็นป่ารกทึบ ทำให้บุคคลบางส่วนเชื่อว่าชื่อช่องป่า มาจากสภาพพื้นที่ของชุมชนในอดีตเป็นสภาพป่ารกทึบและมีการสร้างทางเดินเข้าสู่ชุมชนจึงเป็นที่มาของคำว่าช่องป่า ทั้งนี้หากมองย้อนไปในอดีตที่ผ่านมาชุมชนช่องป่าพัฒนาการมาจากชุมชนคนจันดี ซึ่งแต่เดิมชุมชนจันดีเป็นชุมชนเล็ก ๆ อาศัยกัน อยู่ไม่กี่ครัวเรือน ตามริมคลองบริเวณวัดจันดี (วัดทุ่งปอน) จึงนับเป็นชุมชนลุ่มน้ำคลองจันดี การคมนาคมติดต่อกับชายในสมัยนั้นต้องอาศัยทางน้ำเป็นหลัก ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2440 เส้นทางคมนาคมทางรถไฟได้เกิดขึ้น นับเป็นจุดเริ่มต้นเบิกฟ้าชุมชนคลองจันดี แต่ครั้งนั้นยังไม่มีสถานีรถไฟ การเดินทางทางรถไฟจึงจำเป็นต้องไปขึ้นลงที่สถานีรถไฟฉวาง หลังปี พ.ศ.2440 ไม่นานก็เริ่มมีคนจีนโพ้นทะเลเข้ามาอาศัยอยู่และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ

ภายหลังมีการก่อสร้างตั้งสถานีรถไฟคลองจันดี ได้มีเกณฑ์กรรมกรชาวจีนแรงงานสร้างถนนรถไฟ ทำให้ชาวจีนได้ตั้งสถานที่พักบริเวณสถานี เกิดการติดต่อทำมาค้าขายกับชาวบ้านท้องถิ่น จนเกิดเป็นชุมชนคนจันดีขึ้น และเมื่อสร้างทางรถไฟเสร็จทำให้การเดินทางขึ้นลงทางรถไฟเริ่มสะดวกขึ้นและได้รับความนิยมมากขึ้น “คลองจันดี” ภาษาท้องถิ่นเรียกกันสั้น ๆ ว่า “จันดี” และในสมัยนั้นจันดี เป็นพื้นที่ปกครองของตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และอีกไม่นานก็ได้มีการปกครองดูแลท้องถิ่นในรูปแบบของ “สุขาภิบาล” แต่ยังคงอยู่ในการปกครองของตำบลฉวาง เมื่อบ้านเมืองเจริญและมีประชากรเพิ่มขึ้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงจัดปรับตำบลใหม่ “จันดี” จึงเปลี่ยนเป็นตำบลไสหรั อำเภอฉวาง และต่อมาเมื่อชุมชนโตขึ้นตามลำดับ จึงได้มีการรวบรวมหมู่บ้านเข้าด้วยกันรวม 5 หมู่บ้าน ขอจัดตั้งเป็นตำบลจันดี แต่ยังคงปกครองดูแลท้องถิ่นในรูปแบบของสุขาภิบาล ต่อมารัฐบาลมีนโยบายที่จะให้ประชาชนได้มีการปกครองดูแลช่วยเหลือแก้ไขปัญหาตนเองภายในชุมชนให้มากขึ้น และมีอิสระในการตัดสินใจภายในชุมชนตนเอง จึงได้มีการประกาศยกฐานะการปกครองดูแลท้องถิ่นจากรูปแบบสุขาภิบาลขึ้นเป็นรูปแบบของการ

ปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาล พร้อมกันหมดทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2542 และมีการเขตการปกครองเป็นชุมชน จำนวน 12 ชุมชน และชุมชนชองป่ากลายเป็น 1 ใน 12 ชุมชนของเทศบาลตำบลจันดีในปัจจุบันเพื่อให้่ายต่อการบริหารจัดการท้องถิ่น

ทุนทางสังคมของชุมชนชองป่า

ทุนบุคลากรของชุมชนชองป่า ชุมชนชองป่าประกอบด้วยทุนบุคลากรที่มีความหลากหลายทางด้าน อาชีพ ความรู้ ภูมิปัญญา โดยสามารถจำแนกทุนบุคลากรของชุมชน ได้ดังนี้

คนจีน เป็นบุคลากรซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยชรา ผ่านความยากลำบากของชีวิตมามาก จึงมีความขยัน อดทน พากเพียร การอดออม การสร้างสถานะครัวเรือน และสามารถส่งต่อความรู้ภูมิปัญญาทางด้านอาหาร ยา สมุนไพร การจัดการชีวิต การจัดการครัวเรือน ระบบเศรษฐกิจครัวเรือนแบบกงสีที่ช่วยยกสถานะทางการเงินของสมาชิกในครัวเรือน การสู้ชีวิต เรื่องเล่าตำนาน การอพยพถิ่นฐานมาจากต่างประเทศ เป็นบุคลากรที่ริเริ่มการแปรรูปยางพาราในชุมชน เกิดการสร้างโรงงานรมยางพารา เกิดการจ้างแรงงาน สร้างความสัมพันธ์ในชุมชนจากการบุกเบิกชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับคนไทยท้องถิ่น ทำให้มีการสร้างครอบครัวที่ผสมผสานประเพณีวัฒนธรรมไทยจีน บุคลากรของชุมชนในระยะนี้ เช่น นายม่วยเส้ง แซ่อั้ง (ต้นตระกูลอังศุประเวศ) นายยุกลิ้น แซ่หลี่

คนไทยเชื้อสายจีน เป็นบุคลากรของชุมชนที่อยู่ในวัยสูงอายุ ที่สืบทอด ภาระบวาทศน์ ความรู้ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมของทั้งจีนและไทย เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต การดำรงชีพ การสืบทอดและดำเนินกิจกรรมต่อจากบรรพบุรุษ จนทำให้มีการยกสถานะทางการเงินครอบครัวได้มั่นคง มีการสะสมที่ดินสำหรับการทำสวนปาล์ม สวนยางพารา และการสร้างบ้านจัดสรรได้จำนวนมาก มีการจ้างแรงงาน ที่อยู่ในชุมชน ในตำบลจันดี และชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงที่สวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน ทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ สร้างเครือข่าย บุคลากรของชุมชนในระยะนี้ได้แก่ นายสมพร อังศุประเวศ นายสมเกียรติ ฮันวิวัฒน์ นายธานินทร์ อร่ามเจริญ นายทักษิณ กิตติพนาศิลป์ นายประสิทธิ์ เอี้ยวสานุรักษ์

คนไทย เป็นบุคลากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดิม และที่มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อความเจริญเริ่มเข้ามาในชุมชน เป็นบุคลากรของชุมชน ที่มีภาระบวาทศน์ ประเพณี วัฒนธรรมของคนไทย หากเป็นคนในพื้นที่ของอำเภอฉวาง พิบูน ช้างกลาง จะเป็นบุคลากรที่ดำรงชีพอยู่บนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นคนที่ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ส่งสมความรู้ภูมิปัญญาของชาวนา ชาวสวนยางพารา คนภูเขา แต่หากเป็นบุคลากรที่ย้ายถิ่นฐานมาจากอำเภอปากพนัง

อำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ จะเป็นบุคลากรของชุมชนที่ผ่านมรสุมชีวิต ผ่านความยากจน จึงทำให้มีกระบวนการที่ตนที่ต้องขยันทำมาหากิน ใฝ่เรียนรู้ ผลักดันตนเอง ครอบครัวยุ ให้หลุดพ้นจากความยากจน บุคคลจึงพยายามนำเอาทรัพยากรและศักยภาพที่มี มาจัดการตนเองให้เกิดความมั่นคงของชีวิต (Luis R Gomez-Mejia and David B. Balkin 2012) ค่านิยมด้านความมั่นคงและมีฐานะทางสังคม ชอบทำงานเป็นข้าราชการ ดังคำที่ว่าเรียนให้เป็นเจ้าคนนายคน บุคลากรของชุมชนที่สำคัญ คือนายสมพร สืบพันธ์ นายหน้อย ทองสัมฤทธิ์ อาจารย์สุรพล บัวทองบุญ ครูประสิทธิ์ ครูอำเภอ นายบุญศรี นางสุรีย์ สามารถ

อาชีพค้าขาย เดิมจะเป็นอาชีพของคนจีน ที่มีความสามารถ ทักษะ ศิลปะการขาย และมีการสืบทอดต่อมา โดยบุตรหลาน ที่มีอาคารบ้านเรือนอยู่ในทำเลที่สามารถค้าขายได้ อีกส่วนบุคลากรที่ไม่สามารถค้าขายได้ที่บ้านก็จะไปตั้งแผงหรือร้านค้าขายในตลาดจันดีและบริเวณหน้าสถานีรถไฟ ซึ่งมีความหลากหลายของสินค้าสำหรับประชาชนในพื้นที่และต่างถิ่นที่เดินทางผ่านตลาดจันดี ทั้งอำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง และอำเภอนาบอน จนกระทั่งสุขาภิบาล จันดีเห็นความสำคัญของกลุ่มอาชีพจึงเกิดแนวคิดรวมกลุ่ม แม่ค้าตลาดจันดี กลุ่มชุมชนหนุ่มสาวตลาดจันดี และกลุ่มแม่บ้านตลาดจันดี ซึ่งจะเห็นว่าบุคลากรของชุมชนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเครือข่ายเหล่านี้ด้วย นางลำพัน ทองสัมฤทธิ์ นางอำภา การิกายูจน์ นางฉวีวรรณ ทับทิม นางสุรีย์ สามารถ

อาชีพรับจ้างเป็นแรงงานในโรงงานยางพารา ในระยะริเริ่มของชุมชนจะมีโรงงานยางพาราอยู่ในพื้นที่ ทำให้มีการจ้างแรงงานจำนวนมาก และส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานครอบครัวในพื้นที่ของชุมชน ทั้งซื้อที่ดินสร้างบ้าน เช่าบ้าน เช่าที่ดิน จนกระทั่งเกิดเหตุไฟไหม้โรงงานยางพารา จึงมีการสร้างบ้านจัดสรรแทนที่โรงงานยางพารา และได้มีการก่อสร้างโรงงานยางพาราขึ้นใหม่ในพื้นที่ใกล้เคียง แต่บุคลากรด้านแรงงานก็ไม่ได้มีการย้ายครอบครัวออกจากชุมชน

อาชีพข้าราชการและข้าราชการบำนาญ ซึ่งมีจำนวนหลายท่าน มีทั้งเจ้าหน้าที่สรรพากร ข้าราชการครู ข้าราชการทางการศึกษา ข้าราชการส่วนการปกครองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ การประปา การไปรษณีย์ การไฟฟ้า โทรศัพทที่มีสำนักงานอยู่ในพื้นที่ชุมชนช่องป่า ข้าราชการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยอาจารย์สุรพล บัวทองบุญ เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการชุมชน นายหน้อย ทองสัมฤทธิ์ อดีตพนักงานการประปาเป็นรองประธานกรรมการชุมชน ส่วนท่านอื่นได้ใช้ความรู้ความสามารถที่สั่งสมมาได้แลกเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสมของสถานการณ์

อาชีพช่าง ที่มีทั้งช่างซ่อมรถยนต์ จักรยาน จักรยานยนต์ โดยเฉพาะช่างตีเหล็ก โดยนาย ธนายุทธ ศิริรักษ์ ที่ได้สืบทอดความรู้ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ มีการเคารพนับถือครูหมอเหล็กเป็น ความเชื่อที่ต้องมีการเคารพบูชาบรรพบุรุษ มีการตีเหล็กเป็นเครื่องมือการทำมาหากิน เครื่องมือ เกษตร มีด พร้า จอบ มีดกรีดยางพารา

อาชีพบริการรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีทั้งบริการเสริมสวย บริการซ่อมรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รับจ้างทาสี รับจ้างตัดเมล็ดพันธุ์พืชโดยกลุ่มแม่บ้านผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำงาน อื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะรับจ้างทาสีในชุมชนช่องป่าจะมีผู้รับเหมาและช่างทาสีจำนวนหลายท่าน โดยจะร่วมกันรับงานใหญ่ แต่ถ้าเป็นงานเล็กก็จะแบ่งกลุ่มกันรับงาน โดยมีหัวหน้าทีม นายอรุณ สุขเจริญ นายธีระยุทธ สามารถ

อาชีพทางการแพทย์และพยาบาล ในชุมชนช่องป่ามีบุคลากรทางการแพทย์และเปิด คลินิกในชุมชน คือ นายแพทย์พิทยา และนายแพทย์พิรพงษ์ และบุคลากรทางด้านพยาบาล หลายท่านซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นอย่างดีกับชาวชุมชนช่องป่าและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน รวมทั้ง การให้คำปรึกษาทางด้านสาธารณสุข

กลุ่มแม่บ้านตำบลจันดี เกิดขึ้นโดยการสนับสนุนให้รวมกลุ่มของแม่บ้านชุมชน เพื่อการ ประสานงานและการงบประมาณของเทศบาลตำบลจันดี โดยมีกลุ่มแม่บ้านตำบลจันดี เป็น เครือข่ายใหญ่และมีกลุ่มแม่บ้านชุมชนเป็นกลุ่มสมาชิก กลุ่มแม่บ้านชุมชนช่องป่าดำเนินกิจกรรมใน ระดับชุมชน ด้วยความร่วมมือ ด้วยความเป็นอิสระต่อกัน ไม่มีกฎระเบียบเป็นทางการ หากแต่ใช้ ทุนทางสังคมในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านชุมชน เริ่มจากการมีส่วนร่วม คิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติ ประเมิน โดยเฉพาะในการประชุมคณะกรรมการชุมชน จะมี กลุ่มแม่บ้านชุมชนเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการชุมชนทุกครั้ง อีกทั้งสมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วน หนึ่งเป็นคณะกรรมการชุมชนด้วย เช่น นางสาวจันทรา อังศุประเวศ นางสุรีย์ สามารถ นางอำพัน ทองสัมฤทธิ์ นางฉวีวรรณ ทับทิม

กลุ่ม อสม.ชุมชน เกิดขึ้นโดยการค้นหาผู้มีจิตสาธารณะของบุคคลในชุมชนที่สถานี อนามัยตำบลจันดีในขณะนั้นได้ดำเนินการสนับสนุนให้มีการดำเนินการด้านสาธารณสุขชุมชน โดย การทำงานของ อสม.ชุมชน ทำงานทางด้านสาธารณสุขชุมชน ด้วยความเสียสละ ดูแลระบบ สาธารณสุขของชุมชน ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสาธารณสุข อีกทั้งการเข้ามีส่วน ร่วมกับการเป็นชุมชนด้วยส่วนหนึ่งของ อสม.ชุมชนจะเข้าประชุมคณะกรรมการชุมชนด้วยทุกครั้ง

และมีผู้ที่มีความรับผิดชอบทั้งด้าน อสม. และคณะกรรมการชุมชน คือ นายสมพร สืบพันธ์ นางสาวจันทรา อังศุประเวศ นางฉวีวรรณ ทับทิม

กลุ่มคณะกรรมการเครือข่าย จำนวน 12 ชุมชน มีคณะกรรมการชุมชนเมือง ชุมชนเมืองใหม่ ชุมชนหลังสถานี ชุมชนปากมื่น ชุมชนนาสร้าง ชุมชนคลองสำโรง ชุมชนเกาะค้างขาว ชุมชนนายาว ชุมชนสวนจีน ชุมชนท่าสะท้อน ชุมชนประปาเกา และชุมชนช่องป่า ในจำนวน 12 ชุมชน โดยนายสมคิด ฮันวิวัฒน์ ประธานชุมชนช่องป่าเป็นประธานเครือข่าย มีการประชุมพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทั้งที่เป็นส่วนกลุ่มคณะกรรมการกันเอง และที่ได้พบปะแลกเปลี่ยนกัน โดยการดำเนินการของเทศบาลตำบลจันดีตามวาระ และการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

กลุ่มกองทุนเพื่อการออมทรัพย์ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ทุนทางสังคมของชุมชน และเกิดการปรับใช้ทุนทางสังคม เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม ชุมชนจึงลงความเห็นในการก่อตั้งกลุ่มกองทุนเพื่อการออมทรัพย์ เป็นกลุ่มออมทรัพย์ขนาดเล็กที่มีประธานกรรมการชุมชนรับเป็นประธานกลุ่ม ด้ายชุมชนมีความเชื่อถือไว้วางใจ ดำเนินการยกย่องระเบียบโดยผู้วิจัย วัตถุประสงค์เพื่อการให้ชุมชน เยาวชนรู้จักการออมก่อนการจ่าย และการสร้างภูมิคุ้มกัน

ทุนประเพณี วัฒนธรรม

ประเพณีร้อยใจรวมเป็นหนึ่งในชาวชุมชนช่องป่า เป็นประเพณีที่ดำเนินการสืบต่อมาระยะเวลา 12 ปี ประเพณีร้อยใจรวมเป็นหนึ่งในเกิดขึ้นโดยการที่ประธานชุมชนคนปัจจุบัน นายสมคิด ฮันวิวัฒน์ ได้เห็นบุคคลในชุมชนจัดกิจกรรมแจกของขวัญวันปีใหม่ให้กับเด็ก ๆ และจัดให้มีการละเล่นสนุกสนานในชุมชน เห็นความร่วมมือในการจัดกิจกรรม การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงเกิดแนวคิดในการตั้งเวทีการแสดง การร้องเพลง ประกอบกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ จากการจัดกิจกรรมขนาดเล็กเมื่อปี พ.ศ.2548 มีการจัดตั้งเวทีขนาดเล็ก มีการแสดงของเด็ก การร้องเพลง การสังสรรค์ปีใหม่ของผู้ใหญ่ ปฏิบัติติดต่อกันมาจนกระทั่งปี พ.ศ.2555 ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นจึงเกิดแนวความคิดการย้ายสถานที่จัดงาน จากการพบปะกันของกลุ่มจัดกิจกรรมและเสียงเรียกร้องจากประชาชนของชุมชนที่อยู่ในส่วนอื่น จึงได้ย้ายสถานที่จัดกิจกรรมชุมชนจากซอยชุมชนช่องป่า 4 มาจัดที่ลานว่างหน้าบ้านหมอพิทยา ซึ่งทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งห้างร้านที่มีอยู่ในชุมชน นอกชุมชน โดยเฉพาะห้างร้านในตลาดจันดีเห็นความสนุกสนาน ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม จึงเกิดการมีส่วนร่วม มีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม มีการบริจาคของขวัญสำหรับจัดกิจกรรมปีใหม่ โดยมีกลุ่มแม่บ้าน

ชุมชนร่วมดำเนินกิจกรรม โดยการจัดทำอาหาร ครั้วเรือนหิวปีนโต ร่วมกิจกรรมทำบุญเลี้ยงพระ ขอพรในตอนเช้า และอาหารคาวหวาน สำหรับผู้มาร่วมกิจกรรมในตอนบ่าย ซึ่งจะมีคณะกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ตำบลจันดี เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความสนุกสนาน พบปะสังสรรค์ โดยเฉพาะเทศบาล ตำบลจันดี ได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งด้านการสนับสนุนงบประมาณบางส่วน กลุ่มผู้สูงอายุของเทศบาลได้ร่วมแสดงดนตรี ชุมชนเครือข่าย 12 ชุมชนส่งชุดแสดงเข้าร่วมกิจกรรมสนุกสนาน

ประเพณีตรุษจีนเป็นหนึ่งในเทศกาลที่สำคัญของชาวจีน ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินจีน มีการหยุดงานเป็นเวลายาว ในวันตรุษจีนหน่วยงานห้างร้านต่างจะหยุดงานเป็นเวลา 3-4 วัน เพื่อเตรียมจัดงานปีใหม่นี้ ภายในครอบครัว ทุกบ้านก็จะทำความสะอาดบ้านเรือน ผ่านปีใหม่อย่างสะอาดสดใส ร้านค้าห้างสรรพสินค้าต่างก็เต็มไปด้วยผู้คนมาจับจ่ายใช้สอย ซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้แก่เด็ก ๆ ซื้อของขวัญให้แก่ญาติสนิทมิตรสหาย ซื้อบัตรอวยพรในโอกาสมงคล ในตลาดก็คราคร่ำไปด้วยผู้คน ต่างเดินไปเดินมากันขำกั๊วซื้อปลาบั้ง ซื้อเนื้อสัตว์บ้าง ซื้อเปิดไก่บ้าง ทุกคนต่างดูแจ่มใสมีความสุข เป็นคืนที่ครึกครื้นที่สุด ใครที่ไปทำงานห่างจากบ้านเกิด ต่างก็พยายามอย่างสุดความสามารถที่จะกลับมาฉลองวันใหม่ที่บ้าน ช่วงมือค้ำคินก่อนขึ้นปีใหม่จีน ทุกคนในครอบครัวจะนั่งกันพร้อมหน้าล้อมโต๊ะอาหาร ชนแก้วอวยพรปีใหม่กัน ในช่วงเวลานี้ทุกบ้านจะเต็มไปด้วยรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ เช้าวันรุ่งขึ้นทุกคนจะตื่นตั้งแต่ตอนเช้า เยี่ยมเพื่อนบ้านเพื่อนฝูงเพื่ออวยพรปีใหม่ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเยาวชนและเทศบาลตำบลจันดีได้ดำเนินจัดกิจกรรมการแข่งบาสเกตบอลในพื้นที่ชุมชนช่องป่า มีนักกีฬาระดับทีมชาติมาร่วมทำการแข่งขันทำให้ได้รับความสนใจของประชาชนทั้งในพื้นที่ตำบลจันดี อำเภอ และจังหวัดใกล้เคียงเข้าร่วมกิจกรรมและหน่วยงาน สถานศึกษา มหาวิทยาลัยหลายแห่งส่งนักกีฬาเข้าร่วมทำการแข่งขัน ทำให้ชาวชุมชนช่องป่ามีกิจกรรมสนุกสนาน มีรายได้ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมทั้งในชุมชนและระดับเครือข่าย

วันสงกรานต์ ถือเป็นประเพณีวันขึ้นปีใหม่ของไทยมาแต่โบราณ เป็นประเพณีที่งดงาม อ่อนโยน เอื้ออาทร และเต็มไปด้วยบรรยากาศของความกตัญญู ความสนุกสนาน ความอบอุ่น และการให้เกียรติเคารพซึ่งกันและกัน สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นไทยได้อย่างชัดเจนโดยใช้ "น้ำ" เป็นสื่อในการสัมพันธ์ไมตรี รวมทั้งเป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติและวันครอบครัว เพื่อให้ลูกหลานได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะเป็นบุพการี ผู้อาวุโสหรือผู้ใหญ่ในชุมชนที่เคยทำคุณประโยชน์แก่สังคมนั้น ๆ มาแล้ว อีกทั้งชาวจันดีและชุมชนช่องป่าได้นิมนต์รูปเหมือนพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์ซึ่งเป็นที่เคารพบูชา ของคนภาคใต้มาสร้างน้ำที่ในตลาดจันดีมีการแห่ขนวนซึ่ง

บุคลากรของชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนของประเพณีสงกรานต์ คุณค่าและสาระของวันสงกรานต์ จากภาพรวมของกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสงกรานต์จะเห็นได้ว่า เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งในชุมชนและกลุ่มองค์กร เครือข่ายในตำบลจันดี ล้วนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเคารพศรัทธา

จากบริบทชุมชนช่องป่า หากจะศึกษาถึงทุนทางสังคมบนพื้นฐานของบริบทชุมชน ความหลากหลายวัฒนธรรมการทำมาหากินและการดำรงอยู่ ซึ่งทุนทางสังคมของชุมชนจะเกิดจากทุนสังคมภายในและภายนอก โดยทุนทางสังคมของชุมชนภายในมีทั้งความเชื่อถือไว้วางใจ ความร่วมมือ ความผูกพันต่อชุมชน ส่วนทุนทางสังคมภายนอกมีทั้งเครือข่าย กลุ่มองค์กรในชุมชน โดยทุนสังคมที่เกิดขึ้นมีต้นกำเนิดมาจากทุนบุคลากร ทุนองค์กรสถาบัน ทุนประเพณีและวัฒนธรรม มีการพัฒนาทุนทางสังคมของชุมชน เพื่อจะไปสู่การพัฒนาของชุมชนช่องป่า ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทุนทางสังคมของชุมชนช่องป่ามีต้นกำเนิดบนพื้นฐานของบริบทชุมชน โดยมีองค์ประกอบต้นกำเนิดทุนทางสังคมที่เด่นชัด ได้แก่ ทุนบุคลากร ทุนองค์กร/สถาบัน ทุนประเพณี และวัฒนธรรม

ทุนบุคลากรในชุมชน ทุนทางสังคมของชุมชนที่มีต้นกำเนิดจากทุนบุคลากรหรือบุคคลของชุมชนเป็นฐานสำคัญของชุมชนในการที่จะนำไปให้ชุมชนอยู่รอดและพัฒนาโดยพึ่งตนเองเป็นหลัก พร้อม ๆ กับพึ่งพารัฐตามนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นผ่านหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในการขับเคลื่อนในยุคปัจจุบัน ซึ่งบุคคลของชุมชนช่องป่าในระยะแรกจะเป็นคนจีนที่อพยพจากจีนแผ่นดินใหญ่ จากข้อเท็จจริงนับจากการบุกเบิกชุมชนโดยคนจีน คนไทยเชื้อสายจีนและคนไทย การขยายตัวของชุมชนตลาดจันดี ซึ่งเดิมอาศัยและทำมาหากินบริเวณสถานีรถไฟคลองจันดี ได้เข้ามาจับจองที่ดินเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจประเภท ยางพาราและสร้างที่อยู่อาศัย เป็นคนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ซึ่งความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนใหญ่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ คงรักษาวัฒนธรรมประเพณีตามขนบประเพณีเดิมเอาไว้ เป็นเครือข่ายทางสังคมด้วยระบบเครือญาติ การยึดโยงกันจากการมีระบบความเชื่อร่วมกัน ต่อมาเพราะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ยกระดับการปกครองดูแลท้องถิ่น เป็นสุขาภิบาลตำบลจันดี ทำให้มีประชาชนต่างถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น กลายเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยของผู้คน ทำให้ความผูกพันคนและทรัพยากรธรรมชาติลดลง การดำรงอยู่ของผู้คนต่างทำมาหากิน ความเกื้อกูลกันในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในปัจจุบันจะมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาชุมชนค่อนข้างมาก ซึ่งเกิดจากบทบาทการเป็นตัวกลาง

ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ จนเกิดความสำเร็จ ด้วยความเปลี่ยนแปลงไปของชุมชน การรวมตัวของผู้คนในชุมชนในปัจจุบันเริ่มเป็นไปได้มากขึ้น ทำให้บทบาทความเป็นผู้นำชุมชนที่เป็นทุนบุคลากรที่สำคัญของชุมชนต้องยิ่งปรับตัวเรียนรู้เพิ่มขึ้นด้วย

ทุนองค์กร สถาบันของชุมชน ทุนทางสังคมของชุมชนที่มีต้นกำเนิดจากทุนองค์กร สถาบัน เป็นทุนทางสังคมที่มีบทบาทต่อชุมชนทุกยุคทุกสมัยที่จะผลักดันให้ชุมชนเกิดการพัฒนา หล่อหลอมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม จิตสำนึก รู้จักรับผิดชอบ รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และความเป็นระเบียบแบบแผนของสังคมและการปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งทุนสถาบันที่มีอิทธิพลต่อชุมชนช่องป่า ได้แก่ ด้านสถาบันครอบครัว ด้านสถาบันศาสนา ด้านสถาบันการเมืองการปกครอง ด้านสถาบันการศึกษา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม อสม. กลุ่มข้าราชการ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งตลาดชุมชน เป็นต้น

หากพิจารณาในทุนองค์กร สถาบัน ด้านสถาบันครอบครัว ชุมชนช่องป่านับแต่อดีตที่มีคนไทยเชื้อสายจีนมาตั้งถิ่นฐานและมีคนไทยบางส่วน จากขนบธรรมเนียมประเพณีของคนจีนที่ให้ความสำคัญสถาบันครอบครัวในการปกครองบุตรหลาน และด้วยลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่อยู่รวมกันเป็นเครือญาติในบ้านหลังเดียวกันหรืออยู่ในบริเวณเดียวกัน มีความหลากหลายของวิถีชีวิตมีปฏิสัมพันธ์กันในทุกกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และถือว่าสถาบันครอบครัวเป็นศูนย์รวมและหล่อหลอมเพาะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมของคนจีนที่ต้องยึดถือปฏิบัติ โดยจะให้ความสำคัญบุตรชายมากกว่าบุตรสาวในการศึกษาและเป็นผู้นำครอบครัว ซึ่งในช่วงเทศกาลตรุษจีน สารทจีน แข็งเม้ง กินเจและไหว้พระจันทร์ จะเป็นวันของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนช่องป่าและผู้คนในตำบลจันดี ส่วนความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวของคนไทยถือเอาประเพณีทำบุญต่าง ๆ เป็นวันสำคัญของครอบครัว เช่น ประเพณีสารทเดือนสิบที่ยึดถือปฏิบัติกันมา ระบบเครือญาติ ความอาวุโสควบคุมสถาบันครอบครัว ทำให้สถาบันครอบครัวเป็นสังคมที่เข้มแข็งของชุมชน เมื่อวัฒนธรรมความเป็นอยู่มีการปรับตัว มีคนไทยเชื้อสายจีนไม่น้อยที่ได้แต่งงานกับคนไทย เช่น ครอบครัวนายสมคิด ฮันวิวัฒน์ นายสมพร อังสุประเวศ ทำให้รับวัฒนธรรมและเกิดการเรียนรู้ซึมซับวัฒนธรรมของไทย ส่งผลให้สถาบันครอบครัวต้องปรับสภาพความเป็นอยู่ให้เข้าสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และสภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจของชุมชน

ทุนสถาบันที่เป็น ด้านสถาบันศาสนา จากความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของสังคมชุมชนช่องป่าผูกพันกับวัดหรือศาสนสถานและที่สำคัญของคนไทยเชื้อสายจีนในการทำพิธีกรรมตามประเพณี และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนไทยเชื้อสายจีนกับคนไทยในพื้นที่และต่างพื้นที่ การรับวัฒนธรรมและการทำ

พิธีกรรมทางศาสนาเข้ามาามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต ประกอบกับในอดีตชุมชนจันทิมีความผูกพันกับวัดทุ่งปอนหรือวันจันตีในปัจจุบันเป็นวัดแรกที่เป็นที่พึ่งของชุมชนในยุคนั้น และวัดธาตุน้อยที่มีพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์เป็นที่เคารพนับถือของผู้คน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม กลุ่มเกลาจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี และเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งในระบบครอบครัวและชุมชน และยังเป็นสถานศึกษาที่ให้ความรู้ความเข้าใจชีวิต เป็นหน่วยสาธารณสุขชุมชนรักษาอาการเจ็บป่วยทั้งเจ็บป่วย เป็นศูนย์รวมของชุมชน

ทุนสถาบันด้านสถาบันการเมืองการปกครอง สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองด้วยวิธีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องจากระบบกำนันผู้ใหญ่บ้าน และพระภิกษุผู้อาวุโส พัฒนามาเป็นระบบสภาตำบลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เดิมทีจะมีชุมชนช่องป่า การปกครองในพื้นที่ตำบลใช้ระบบกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่รับผิดชอบหมู่บ้านและมีกำนันเป็นผู้ปกครอง ผู้ใหญ่บ้านและกำนันก็เป็นผู้ที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือเชื่อฟัง รวมถึงให้การความเคารพพ่อท่านคล้ายสมัยท่านเป็นพระภิกษุที่เป็นที่พึ่งของชาวบ้านและท่านก็เป็นพระนักพัฒนา และต่อมามีการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองทำให้ตำบลเปลี่ยนชื่อใหม่จากเดิมตำบลฉวางเป็นตำบลจันตี และเมื่อมีการตั้งชุมชนช่องป่าเกิดขึ้น ชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งของตำบลจันตี

ภายหลังมีการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองและเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล หรือเรียกว่าเทศบาลตำบลจันตี ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นมีระบบสภาตำบลให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการเป็นตัวแทนปกครองท้องถิ่นมากขึ้น และมีอำเภอดวางเป็นศูนย์รวมการให้บริการประชาชน แต่อย่างไรก็ตามการบริหารงานของอำเภอในยุคปัจจุบันยังขาดการบูรณาการในภารกิจของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งยังมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นอาจเป็นไปได้ที่ควรจะมีการบริหารจัดการที่ดีในสถาบันการเมืองการปกครองเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

ทุนประเพณีวัฒนธรรม ทุนทางสังคมของชุมชนที่มีต้นกำเนิดจากทุนประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนที่ขึ้นอยู่กับบริบทและความเหมาะสมของบริบทชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ ที่ถ่ายทอดหรือสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งในส่วนของชุมชนช่องป่าแล้ว เพราะความเป็นชุมชนขนาดเล็ก วัฒนธรรมความเป็นอยู่ เดิมเป็นวัฒนธรรมของชาวจีนที่

ผสมผสานกับวัฒนธรรมของคนไทย มีทั้งวัฒนธรรมเครือญาติ วัฒนธรรมการช่วยเหลือและการพึ่งพากันใน การดำเนินชีวิต (กงสี) วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา มีประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา

วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้คนชุมชนช่องป่า คนจะพยายามเรียนรู้ เพื่อเป็นพลังในการสร้างความก้าวหน้า สร้างเศรษฐกิจที่มั่นคงให้ชีวิต (Kolb, D.K. 1984) ด้วยวัฒนธรรมผสมคนไทย จีนและคนไทยนิยมให้บุตรชายเรียนรู้จากครอบครัวและชุมชนแล้วยังเรียนรู้จากวัด ส่วนผู้หญิงเรียนรู้งานบ้าน งานเรือน กิริยามารยาท และการทำมาหากินด้วยการปฏิบัติร่วมกับครอบครัว ซึ่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่อาศัยการปฏิบัติจริงทั้งการฟัง การพูด การดูและสังเกต การอ่านโดยใช้การพิจารณาเหตุและผล วิเคราะห์และสังเคราะห์จากผู้คนผ่านประสบการณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ นอกจากนี้การเรียนรู้ของผู้คนยังเรียนรู้จากสถานศึกษาในการเริ่มต้นการเรียนรู้นอกจากเรียนรู้จากครอบครัวและชุมชน และเมื่อเทคโนโลยีเข้าสู่ชุมชนทำให้ผู้คนได้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ จนกระทั่งปัจจุบันผู้คนเสพสื่อโดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือเพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย

ทุนทางสังคมของชุมชนช่องป่า ทุนทางสังคมของชุมชนช่องป่าตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราชจากการศึกษาบริบทพื้นฐานและต้นกำเนิดของทุนทางสังคมของชุมชน ทำให้ทราบว่าทุนทางสังคมของชุมชน ที่เป็นทุนทางภายในและทุนภายนอกของชุมชน ซึ่งผลของการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

ทุนทางสังคมภายใน ทุนทางสังคมในแง่มุมมองวิธีการคิดที่เป็นทุนภายในของชุมชนช่องป่า ที่ถือเป็นศักยภาพของสังคมในการรวมตัวของชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จากที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน บ่งบอกถึงความเชื่อ ทศนคติ วิธีคิดของผู้คนและบรรทัดฐานของสังคมที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความเชื่อถือไว้วางใจกัน ความรักสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความร่วมมือกัน และความผูกพันชุมชน ซึ่งทุนสังคมเหล่านี้สามารถกล่าวได้ดังนี้

ความเชื่อถือไว้วางใจกัน สังคมชุมชนช่องป่าสมัยริเริ่มชุมชน ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีน ที่อยู่กันมาก่อนส่วนใหญ่จะมีฐานะดี ได้จับจองหรือซื้อที่ดินเอาไว้จำนวนมาก จึงทำให้คนในชุมชนช่องป่าในอดีตมีความสัมพันธ์แบบนายจ้างและลูกจ้าง ต่อมาชุมชนตลาดจันดีหน้าสถานีและหลังสถานีรถไฟขยายตัวมากขึ้น และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปกครองการประกอบอาชีพ การทำมาหากิน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเปลี่ยนแปลงไปด้วยนั่นเอง แต่ทั้งนี้ความไว้เชื่อถือไว้วางใจ ที่สัมผัสได้จะเป็นคนในเครือญาติและพี่น้องสายเลือดเดียวกัน ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ สังเกตได้จากการจัดกิจกรรม การขจัดความขัดแย้งในชุมชน การขอใช้ทรัพย์สินที่ดินในการจัดตั้งตลาดนัดตอนเย็นวันจันทร์ การขอใช้บ่อน้ำซึมในบริเวณบ้านเรือน

ความรักสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเป็นอยู่ของผู้คนชุมชนช่องป่า เดิมมีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะต้องพึ่งพาอาศัยกันและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพราะผู้คนมีจำนวนน้อยและรู้จักกันหมด ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในการดำรงชีพร่วมกัน อีกทั้งระยะเวลาการอยู่ร่วมกันที่ยาวนาน เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมกันมากขึ้น ถึงแม้ว่าภายหลังระบบเศรษฐกิจในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ความเป็นหมู่บ้านหรือชุมชนขยายตัวมากขึ้น ต่างก็ต้องทำมาหากินโดยใช้การขยายผลไปสู่ปัจจัยภายนอกชุมชนหรือเครือข่ายภายนอกเพื่อทำมาค้าขาย และใช้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่มีเงินเป็นกลไกการว่าจ้างแรงงานและค่าตอบแทนหรือแลกเปลี่ยนสินค้า ทำให้ความรักสามัคคีหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำมาหากินทั้งในสถาบันครอบครัวและชุมชน ส่วนการช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคีในการพัฒนาในเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมที่ผู้นำชุมชนพยายามดึงผู้คนให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความสามัคคีเป็นหนึ่งในเดียวของชุมชน เช่นกิจกรรมประจำปีชุมชนช่องป่า “ร้อยใจรวมเป็นหนึ่งชาวชุมชนช่องป่า” จะเห็นความสามัคคีช่วยเหลือกันในการจัดกิจกรรมของชุมชน ตามความสามารถทักษะของแต่ละบุคคล ซึ่งก่อนจัดกิจกรรมจะมีการประชุมจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ อีกทั้งขณะจัดกิจกรรมจะมีบุคลากรของชุมชนออกมาช่วยเหลือตามกำลังความสามารถเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลายกลุ่มอายุ

ความร่วมมือกัน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนของชุมชนช่องป่าเพื่อให้เกิดความร่วมมือหรือเครือข่าย การรวมตัวหรือกลุ่มขององค์กรเพื่อการกระจายผลประโยชน์และความอยู่รอดร่วมกัน โดยอาศัยความร่วมมือของผู้คนเป็นหลัก เพื่อการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของชุมชนให้พัฒนาขึ้น ได้สร้างพื้นที่เครือข่ายทางสังคมระหว่างชุมชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาตำบลจันดีในปัจจุบัน โดยยอมให้มีการตั้งสถานีขนส่งหรือสถานที่ราชการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงเครือข่ายการทำมาหากิน (ตลาดนัดเย็นวันจันทร์) เครือข่ายสุขภาพ (ลานกีฬา) ที่ได้รับความร่วมมือและไว้วางใจให้ใช้พื้นที่ของตระกูลอร่ามเจริญ เครือข่ายผู้นำชุมชน เครือข่ายการเรียนรู้ (โรงเรียนอนุบาล) เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้เกิดจากความร่วมมือของผู้คนทุกชุมชนทั้งภายในและภายนอก

ความผูกพันชุมชน จากสภาพชุมชนช่องป่าดั้งเดิมที่มีขนาดเล็ก ผู้คนส่วนใหญ่จะมีความผูกพัน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความภาคภูมิใจกับบรรพบุรุษในฐานะผู้บุกเบิก ความภาคภูมิใจต่อความเป็นตัวตนและความเป็นท้องถิ่น มีความผูกพันระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติ เกิดความผูกพันบนฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยที่ยึดโยงคนเอาไว้วางกันเป็น

เครือข่ายทางสังคมด้วยระบบเครือข่าย หรือการยึดโยงกันจากการมีระบบความเชื่อร่วมกัน โดยที่ ศักยภาพของคนขึ้นอยู่กับมิติด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มี เรื่องราวที่นำไปสู่การพูดคุยปรึกษาหารือช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึก ผูกพันต่อชุมชนช่องป่า อาทิเช่น กรณีนายบุญศรี สามารถ คนขับรถบรรทุกขยะของเทศบาลตำบล จันดีได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้คนในชุมชนได้ใช้ทุนความผูกพันโดยการจัดเลี้ยงน้ำชา เพื่อนำเงินส่วนหนึ่งมาช่วยเหลือทั้งทางด้านคดีความและการรักษาพยาบาล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการศึกษาทุนทางสังคมของชุมชนช่องป่า ชุมชนช่องป่าและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ควรใช้ผลการวิจัยไปใช้ในเชิงนโยบายการทำแผนพัฒนาชุมชนด้วยการสร้าง ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคม และชุมชนควรดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์การเสริมสร้าง ทุนทางสังคมอย่างต่อเนื่อง พิจารณาถึงองค์ประกอบหลักของทุนทางสังคม ปรับใช้เป็นกลไก ขับเคลื่อนกิจกรรมที่มุ่งหวังผลการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นพลังในชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ในการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและดำเนินการแก้ปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการและการมีส่วนร่วม

2. จากผลการพัฒนาชุมชนช่องป่าด้วยทุนทางสังคม ส่วนใหญ่จะเกิดจากฐานกิจกรรม ด้านสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม ดังนั้นหากชุมชนช่องป่าและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องการพัฒนาชุมชนช่องป่าควรสร้างกิจกรรมการพัฒนามาฐานทุนทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งการพึ่งตนเองของชุมชน รวมทั้งพิจารณาการใช้ทุนทางสังคมภายในและทุน ทางสังคมภายนอก ช่วยในการพัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมทุนทางสังคมทั้งตำบลของเทศบาลตำบลจันดี ที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ซึ่งจะมีความหลากหลายของบริบทและทุนทางสังคมที่ความแตกต่างไปแต่ละพื้นที่ นอกเหนือไปจากชุมชนช่องป่า

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของทุนทางสังคมภายในและภายนอกของชุมชนช่อง ป่า ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราชกับชุมชนอื่นกึ่งเมืองกึ่งชนบท ว่ามีความ เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในการจะพัฒนาทุนทางสังคม

บรรณานุกรม

- ปัญญา เลิศไกร และลัญจกร นิลกาญจน์. (2559). การเก็บข้อมูลวิจัยชุมชนภาคสนาม. วารสารนาครบุตรปริทรรศน์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 8 (2) พชีรี ทองเรือง. (2561). การจัดการเรียนรู้ชุมชน. วารสารสังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 9(2).
- Kolb, D.K. (1984). *Experiential Learning : Experience as the Source of Learning and Development*. New Jersey : Prentice-Hall Inc.
- Luis R Gomez-Mejia and David B. Balkin (2012) *Management People Performance Change*. New York: Pearson

ผู้เขียน

อาจารย์สมคิด ทับทิม

อาจารย์สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
E-mail : Somkidt03@life.ac.th